

YUQUMLI KASALLIKLARNI DAVOLASH TAMOYILLARI VA USULLARI

*Urganch Abu Ali Ibn Sino nomidagi Jamoat
Salomatligi texnikumi o'qituvchisi
Rajabova Risolat Farxod qizi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada yuqumli kasalliklarni hususiyatlari, ularni davolash tamoyillari va usullari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: kasallik, yuqumli, davolash, tamoyil, usul.

Yuqumli kasallik bilan og'rigan bemomi davolash usullari etiologik va patogenetik jihatdan asoslangan hamda uning o'ziga to'g'ri keladigan bo'lishi kerak. Yuqumli kasalliklarda qo'llaniladigan dori vositalari quyidagi guruhlariga bo'linadi: A) Antibiotiklar: 1. Penitsillin guruhi: - tabiiy: benzilpenitsillin (natriy va kaliy tuzlari), benzilpenitsillin prokain, fenoksimetilpenitsillin, benzatin benzilpenitsillin - sun'iy: oksatsillin, am pitsillin, am oksitsillin, karbennitsillin, tikartsillin, azlotsillin, piperatsillin. Bu vositalar gramm musbat (streptokokk, stafilokokk, pnevmokokk), gramm manfiy (gonokokk, meningokokk), kuydirgi, treponem alarga kuchli ta'sir qiladi. 2. Tsefalosporinlar: I avlod-kefzol, tsefaleksin, tsefadrosil; II avlod-tseklor, tsefUroksim aksetil; III avlod-klaforan, rotsefin; IV avlod-tsefmetazon, tseftirom. Bular asosan kokklarga ta'sir qiladi. 3. Beta-laktam antibiotiklari: aztreonam, im ipenem. 4. Tetratsiklin guruhi: tabiiy - tetratsiklin; sun'iy - doksitsiklin gidroxlorid. 5. Streptom itsin guruhi: streptom itsin, degidrostreptom itsin. Bu guruhga yuqoridagilardan tashqari, oksitetratsiklin, m orfotsiklin, rifam pitsin kiradi. Bular ham ta'sir doirasi keng antibiotiklardir. Ular gram m usbat va grammanfiy bakteriyalariga ta'sir ko'rsatadi. 6. Levomitsetin gumhi - levom itsetin, levomitsetin suksinat ta'sir doirasi ancha keng grammanfiy va grammusbat bakteriyalar, rikketsiyalaiga ta'sir ko'rsatadi. 7. Aminoglikozidlan neomitsin, gentamitsin, kanamitsin, tobromitsin, metilmitsin, amikatsin. Bu vositalar ham grammusbat ham gram m anfiy bakteriyaiarga ta'sir ko'rsatadi. 8. Makrolidlar va azalidlar: eritrom itsin, spiramitsin, klaritromitsin, azitromitsin. Bular grammusbat bakteriyalariga ta'sir ko'rsatadi. 9. Polimiksinlan polimiksin V, polimiksin M. Bu vositalar grammanfiy mikroblar (shigella, salmonella, esherixiya, ko'k yiring tayoqchasi) ga kuchli ta'sir ko'rsatadi. 10. Linkom itsin guruhi: linkom itsin, klindomitsin 11. Zamburug'larga qarshi antibiotiklar nistatin, levorin, amfoteritsin V, flukonazal mikozlarda qo'llaniladi. 12. Tuberkulezga qarshi preparatlar: izoniazid, rifampitsin, sireptomitsin, kanamitsin, PASK, tioatsetazon B. Sulfanilamidlar: Sulfadimidin, sulfadiazin, sulfametoksin, sulfadimetoksin, sulfalen, sulgin, ftalozol, sulfapiridazin, madribon, salozopiridazin. Bu vositalar og'iz orqali berilganda ichakdagi konsentratsiyalari yuqori bo'lib, patogen

mikroblarga kuchli ta'sir qiladi. 8-oksixinolin hosilalari: enteroseptol, intestopan, 5-nok, miksofarm, intetriks, nitroksolin. Ular ham mikroblarga qarshi ta'sir ko'rsatadi. Naftridin hosilalari vaftorxinollar: oksalin kislotasi, pipem ed kislotasi, nalidil kislotasi, tarivid, sifloks, lomefloksatsin, norfloksatsin, ofloksatsin, pefloksatsin, tsiprofloksatsin. Xinoksalin hosilalari: xinoksidin, dioksidin, dioksikol. Nitrofurantoin hosilalari: nitrofurantoin, furazolidon, m akm iror, nifkol, furagin, furazolin. Viruslaiga qarshi preparatlar: interferon (IFN) lar (reaferon, roferon, intron A, viferon, pegasis, remantadin, atsiklovir). - Interferenogenlar (amiksin, tsikloferon, neovir). - Nukleozidlar: ribavirin, zeffiks. G. Parazitar kasalliklarni davolashda metronidazol, omizol, tinidazol, fansidar, alb endazol, mebendazol kabi preparatlar amaliyotda qo'llanilmokda. D. Bakteriofagoterapiya — bakteriofag nukleoproteiddan tashkil topgan juda m ayda oqsil zarralardan iborat. U tirik, biroq m ustaqil yashay olm aydi. Ichburug4, vabo, gazli gangerenada bakteriofag bilan davolash yaxshi natija beradi. E. Zardob bilan davolash — seroterapiya. Zardoblar ham m a vaqt Bezredko usulida ishlatiladi. A w alo mushak orasiga 0,5-1 ml, 1-2 soat o'tgach qolgan ham m a qismi yuboriladi. Oxirgi yillarda poliglobulin qo'llanilmokda. Undagi G dan tashqari Ig A va ternir moddasini biriktiradigan oqsil m odda — transferrin bor. Transferrin bakteriotsid xususiyatga ham egadir. Yo. Immunoterapiya: 1) spetsifik; 2) nospetsifik. Spetsifik immunoterapiya organizmning im mun tizimiga o'ziga xos, y a'ni spetsifikomil bilan ta'sir ko'rsatish prinsipiga asoslangan. Bunda h ar xil vaksinalarva shifobaxsh zardoblardan foydalaniladi. Vaksina — o id irilgan yoki patogenlik xususiyati yo'qotilgan va antigenlik xususiyati saqlangan bakteriyalardan tayyorlanadi. Vaksina asosan yuqumli kasalliklarning surunkali shakllarida (brutsellyoz, tulyarem iya, ichburug'da) q o'llaniladi. Yuqum li kasalliklarni patogenetik davolash m uhim tadbirlardan biridir. Patogenetik davoh ar bir kasallikda yuzaga keladigan patologik o'zgarishlarga moslab buyuriladi. U m um iy zaharlanishga qarshi preparatlar (5-10% li glyukoza, reopoliglyukin, gemodez) intoksikatsiya yuzaga kelganda, tuzli eritmalar ("Disol", "Trisol", "X losol", "Kvartasol") dehidratatsiya kuzatilganda buyurilsa, jigar yallig'lanishi bilan boradigan kasalliklarda gepatoprotektorlar (kobavit, fosfogliv, tiotriazolin, essel forte, geptral, gepabene, karsil) o't haydovchi preparatlar (ursosan, xolasas, febixol, namatak qiyomi) tavsiya qilinadi. Hazm qilish faoliyati buzilganda ferment preparatlari (kreon, m ezim forte, penzital), disbakterioz yuzaga kelsa, eubiotiklar (bifidum bakterin, lineks, xilak forte) buyuriladi. U m um - quw atlash maqsadida vitam inlar va polivitaminlarni buyurish o'rinlidir. Oxirgi yillarda yuqumli kasalliklarni davolashda kortikosteroidlar keng qo'llanilmoqda. Buyrak usti bezidan quyidagi gormonlar: gidrokortizon, kortikosteron, aldosteron, dezoksikortikosteron ajratib olingan. Steroid gorm onlarning sintez yo'li bilan olinganlari: kortizon, prednizolon, triam-tsinoJon, deksametazon ham keng qo'llanilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Otabekov N.S., Mamatqulov I.X. // O‘zbekiston tibbiyotjurnali. 2000 , 1-2:16-17.
2. Ahmedova M .D., Boboxo‘jayev S.N. // O‘zbekiston tibbiyotjurnali 2005 № 1:67-68.
3. Ахмедова М .Д., Нарэнев И.А. //И н ф е к ц и я , иммунитет и фармакология. Ташкент, 2004.-№2.71 -75.
4. А хмедова М .Д ., М ум и н ов У.А. //И н ф е к ц и я , им м унитет и фармакология. Ташкент, 2004.-№ 2.31-33.
5. Ahmedova M.J. va boshqalar. Yuqumii kasalliklarva bemorlar parvarishi. Toshkent, 2002